

Temamødenotat om tilbagebetaling af kontanthjælp mv. på grund af formue eller indtægter

Til brug for tematiseret møde den 23. juni 2022

I.	Indledning
II.	Lovgrundlag
III.	Generelt
IV.	Betingelser for tilbagebetaling
V.	Fradrag for indtægt
VI.	Praksis om tilbagebetaling
VII.	De konkrete mødesager

Indhold

I. Indledning

32 af sagerne (15 dobbeltsager og 2 enkeltsager) på dette tematiserede møde handler om, hvornår kommunen kan kræve tilbagebetaling af ydelser, når borger har tilsidesat sin oplysningspligt eller har modtaget hjælpen uberettiget mod bedre vidende.

De underliggende sager for tilbagebetalingskravene handler om, at borgeren har haft indtægter, der ikke er trukket fra i ydelsen i forbindelse med udbetalingen. Sagerne handler derfor både om fradrag for indtægter og tilbagebetaling, men temaet for dette møde er betingelserne for tilbagebetaling og vurderingen af god/ond tro hos borgeren.

I det følgende gennemgås de regler, der er relevante for sagerne på dagsordenen.

II. Lovgrundlag

De relevante regler for sagerne på dagsordenen, findes i Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven), senest bekendtgjort i lovbekendtgørelse nr. 241 af 12. februar 2021.

Reglerne om indtægter:

Uddrag af Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven), Lov nr. 455 af 10. juni 1997, senest bekendtgjort i lovbekendtgørelse nr. 241 af 12. februar 2021.

§ 30. Har ansøgeren og ægtefællen indtægter, trækkes disse fra i hjælpen, jf. dog §§ 31-33.

Stk. 2. Når hjælpen til en gift person beregnes efter § 26, stk. 3, trækker kommunen kun den del af den anden ægtefælles indtægt fra, som overstiger beløbet i henholdsvis § 25, stk. 2, nr. 1 eller 2, afhængigt af om den pågældende har forsørgelsespligt over for børn eller ikke.

§ 31. Har ansøgeren eller ægtefællen arbejdsindtægter eller indtægter som led i tilbud efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, tilbud i medfør af selvforsørgelses- og hjemrejseprogrammet eller introduktionsprogrammet efter integrationsloven eller andre beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, ses der ved beregningen af integrationsydelse eller uddannelses- eller kontanthjælp efter §§ 22-25 bort fra 25 kr. pr. udført arbejdstime, jf. dog stk. 2. Det beløb, der samlet kan ses bort fra, kan ikke beregnes på grundlag af mere end 160 timer pr. måned pr. person.

Stk. 2. For personer, der deltager i en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse efter lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, fradrages indtægter fra arbejde på op til 24.000 kr. pr. år ikke i hjælpen.

Stk. 3. For personer, der ikke har en fastsat arbejdstid, beregnes timetallet ud fra indtægten divideret med den omregningsfaktor, som er fastsat efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. Beskæftigelsesministeren fastsætter regler for omregningen.

§ 32. Feriegodtgørelse efter ferielovgivningen og udbetalte ferietillæg til personer, der er ophørt med at modtage hjælp efter § 42 i lov om social service bliver trukket fra i hjælpen, når ferien holdes. Der kan kun foretages fradrag svarende til hjælpen for det antal dage, som feriegodtgørelsen eller ferietillægget er bestemt til at dække. Optjent ferie med feriegodtgørelse skal afholdes før ferie efter § 13, stk. 11.

§ 33. Der foretages ikke fradrag i hjælpen for:

- 1) Invaliditetsydelse, invaliditetsbeløb samt bistands- og plejetillæg efter lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v..
- 2) Godtgørelse efter §§ 82 og 83 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og hjælp efter integrationslovens § 23 f.
- 3) Vederlag som tilforordnet ved valg.
- 4) Legater, der er fritaget for beskatning efter ligningslovens § 7, nr. 6, og ydelser fra godkendte sociale fonde, stiftelser m.v., der er fritaget for beskatning hos modtageren, jf. ligningslovens § 7, nr. 22.
- 5) Børns indtægter og indtægter, der vedrører børn, bortset fra tilskud til pasning af egne børn efter § 86 i dagtilbudsloven.
- 6) Værdien af kost m.v. under indlæggelse på sygehus eller lignende behandlingsinstitutioner. Hvis sygehusopholdet har varet i mere end 3 måneder, kan der dog foretages fradrag svarende til den besparelse, der er en følge af indlæggelsen.
- 7) Transportgodtgørelse for dokumenterede udgifter til nødvendig transport ved udførelse af lønnet arbejde og ulønnet, frivilligt arbejde.

- 8) Efterbetaling af offentlige forsørgelsesydelse og øvrige offentlige sociale ydelser som følge af afgørelse eller dom. Det beløb, der ses bort fra, udgør differencen mellem den ydelse, der er udbetalt for perioden, og den retmæssige ydelse for perioden. Der ses bort fra efterbetalingen i 2 år efter udbetalingstidspunktet.
- 9) Lejeindtægter fra højst én logerende i ejer-, andels- eller lejebolig i overensstemmelse med lejelovens regler, som modtageren af hjælp samtidig selv er bosiddende i.
- 10) En danskbonus efter integrationsloven udbetalt til ansøgerens ægtefælle. Der ses bort fra danskbonus i 2 år efter udbetalingstidspunktet.

Stk. 2. De erstatninger for tab af erhvervsevne, der omtales i § 14, stk. 4 og 5, godtgørelse for varigt men og godtgørelse for ikke-økonomisk skade samt indtægter, der hidrører herfra, trækkes ikke fra i hjælpen.

Reglerne om tilbagebetaling gengives herunder:

Uddrag af Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven), Lov nr. 455 af 10. juni 1997, senest bekendtgjort i lovebekendtgørelse nr. 241 af 12. februar 2021.

§ 91. Kommunen skal træffe afgørelse om tilbagebetaling,

- 1) når en person mod bedre vidende har undladt at give kommunen oplysninger som krævet efter § 74 d, stk. 4, og § 92, stk. 4, i denne lov, integrationslovens § 49, stk. 2, eller § 11, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område,
- 2) når en person mod bedre vidende uberettiget har modtaget ydelser efter denne lov,
- 3) når en person har modtaget hjælp efter § 12, stk. 2, og efterfølgende får udbetalt uddannelsesstøtte efter SU-loven, der dækker samme tidsrum,
- 4) når en person er omfattet af en sanktion efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v. eller
- 5) når en person er dømt for overtrædelse af straffelovens § 101 a, stk. 1, § 114 c, stk. 3, §§ 114 d, 114 e eller 114 g for forhold begået i udlandet, straffelovens § 114 j, stk. 1, eller et udrejseforbud fastsat i medfør af § 2 b, stk. 1, i lov om pas til danske statsborgere m.v.

Stk. 2. Kommunen skal træffe afgørelse om tilbagebetaling efter stk. 1, nr. 5. Det gælder, uanset om kommunen tidligere har truffet afgørelse om tilbagebetaling af en ydelse efter § 91, stk. 1, nr. 1-4, for samme periode.

Stk. 3. Kommunen skal træffe afgørelse om tilbagebetaling af udbetalte ydelser efter kapitel 4, 6, 6 a, 6 b og 7, hvis ydelserne overstiger niveauet for integrationsydelse efter § 22, stk. 2 og 3, for den periode, der er nævnt i §§ 10 f og 10 h.

Stk. 4. Udbetaling Danmark skal træffe afgørelse om tilbagebetaling,

- 1) når en person mod bedre vidende har undladt at give Udbetaling Danmark oplysninger som krævet efter § 4 i lov om Udbetaling Danmark, eller
- 2) når en person mod bedre vidende uberettiget har modtaget ydelser efter §§ 6 eller 85 a i denne lov.

III. Generelt

Tilbagebetaling

Formålet med reglerne om tilbagebetaling, i de sager som vi behandler her på mødet, er at sikre, at kommunen kan kræve tilbagebetaling af ydelser efter reglerne om ond tro, hvis borgeren har tilsidesat sin oplysningspligt, eller hvis borgeren har modtaget hjælpen mod bedre vidende.

Fradrag for indtægt

Formålet med reglerne om fradrag for indtægter er, at indtægter, der kan tjene til ansøgerens forsørgelse, skal trækkes fra i hjælpen, således at der kun udbetales hjælp, hvis modtageren ikke har anden forsørgelse. Som følge af den gensidige forsørgelsespligt, skal ansøgerens ægtefælles indtægter også trækkes fra.

Reglerne og praksis på området er funderet i principperne om, at kontanthjælp, uddannelseshjælp og selvforgørelses- og hjemrejseydelse/overgangsydelse er det underste økonomiske sikkerhedsnet for personer uden anden forsørgelse. Reglerne om behandling af indtægter og krav om tilbagebetaling skal forstås i lyset af disse principper.

IV. Betingelser for tilbagebetaling

Det er en fælles betingelse for krav om tilbagebetaling af hjælp på grund af tilsidesat oplysningspligt og tilbagebetaling af hjælp, fordi hjælpen er modtaget mod bedre vidende, at borgeren har modtaget hjælp, som borgeren ikke havde ret til. Borgeren skal altså uberettiget have modtaget hjælp.

Tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, jf. § 91, stk. 1, nr. 1

Det er en betingelse for, at kræve tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, at borgeren har undladt at give oplysninger til kommunen, som der var pligt til at give. Det skal også være sket mod bedre vidende. Det betyder, at borgeren vidste eller burde have vidst, at borgeren skulle have oplyst kommunen om ændringerne i forholdene. Det kan for eksempel være en indtægt, som borgeren ikke har givet kommunen oplysninger om.

Der kan kræves tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, hvis borgeren er vejledt om, at han eller hun skal oplyse om det forhold, der medfører, at ydelsen er modtaget uberettiget, og borgeren ikke rettidigt har oplyst herom. Det er ikke en betingelse for at kræve tilbagebetaling på grund af tilsidesat oplysningspligt, at borgeren er eller burde være klar over, at der ikke er ret til hjælpen. Det er tilstrækkeligt, at borgeren er eller burde være klar over, at der er pligt til at oplyse. Dette skyldes, at kommunen, når den modtager oplysningen, har anledning til at vejlede borgeren om retsvirkningen.

Oplysningspligten er tilsidesat mod bedre vidende, hvis borgeren kan udlede af den skriftlige vejledning om oplysningspligten, at der er pligt til at give kommunen en bestemt oplysning, men

borgeren ikke gør det. Det er således en forudsætning for at træffe afgørelse efter denne bestemmelse, at borgeren er blevet vejledt om sin oplysningspligt og om, hvilke typer af ændringer, der kan have betydning for hjælpen og derfor skal oplyses.

Oplysningspligten er overholdt, hvis borgeren oplyser om ændringerne hurtigst muligt efter, at han eller hun bliver bekendt med disse, også selv om kommunen ikke kan nå at standse hjælpen eller beregne hjælpen for den aktuelle periode korrekt.

Tilbagebetaling af ydelser, der er modtaget mod bedre vidende, jf. § 91, stk. 1, nr. 2

Der kan også kræves tilbagebetaling, når en borger mod bedre vidende har modtaget hjælp, som han eller hun ikke havde ret til. Det er ikke en betingelse for at kræve tilbagebetaling af hjælp, der er modtaget uberettiget og mod bedre vidende, at kommunen har vejledt borgeren. Det er dog en betingelse, at det kan dokumenteres, at borgeren vidste eller burde vide, at der ikke var ret til hjælpen i den aktuelle situation.

Dette kan blandt andet dokumenteres, hvis det ud af den givne vejledning med tilstrækkelig tydelighed kan udledes, at der ikke er ret til hjælp i den givne situation.

Andre omstændigheder kan også føre til, at borgeren ved eller burde vide, at hjælpen er modtaget uberettiget.

Hvis borgeren tidligere har været i samme situation, og kommunen har truffet afgørelse om ophør, fradrag eller tilbagebetaling, vil borgeren vide eller burde vide, at der i en tilsvarende situation ikke er ret til hjælp.

V. Fradrag for indtægt

Hovedreglen er, at ansøgerens og ægtefællens indtægter skal fratrækkes krone for krone i den beregnede kontanthjælp. Indtægter skal trækkes fra, uanset hvordan de behandles skattemæssigt.

Indtægten trækkes fra på udbetalingstidspunktet.

Lønindtægter

Lønindtægter trækkes først fra efter, at indtægten er reduceret med udgiften til arbejdsmarkedsbidrag, ATP-bidrag og eventuelle kollektive pensionsbidrag.

Efter Ankestyrelsens praksis reduceres indtægten også med beløb henlagt til feriepenge, da feriepenge fradrages, når de udbetales.

Ved arbejdsindtægter eller indtægter som led i aktivering eller andre beskæftigelsesfremmende ses der bort fra et arbejdstimefradrag pr. udført arbejdstime. Hvis timetallet ikke kendes, divideres indtægten med en omregningsfaktor for at kunne opgøre antallet af beskæftigede timer.

Kun reelle indtægter

Det er en betingelse, at borgeren reelt får indtægten. Det forhold alene, at borgeren har mulighed for at få en indtægt, kan ikke medføre fradrag.

Feriegodtgørelse

Om feriepenge gælder særligt, at disse som udgangspunkt skal trækkes fra med det antal dage, som feriegodtgørelsen er bestemt til at dække, når ferien holdes. Ferien skal være aftalt med kommunen.

Hvis borgeren ikke holder ferie, trækkes feriepengene fra krone for krone.

Overløb

Hvis en indtægt ikke kan trækkes fuldt ud fra i udbetalingsmåneden, fordi den overstiger hjælpen i den pågældende måned, skal den overskydende del trækkes fra i den eller de efterfølgende måneder (overløb). I en ansøgningsmåned, hvor hjælpen er bevilliget senere end den 1. i måneden, er det kun den del af indtægten, som overstiger en fuld måneds hjælp, som kan trækkes fra i næste måned.

Særligt om ophørsmåneden

En ydelsesmodtager, der starter i ordinært fuldtidsarbejde efter den 1. i en måned, kan være berettiget til udbetaling af supplerende kontanthjælp for den del af ophørsmåneden, hvor han eller hun var ledig og stod til rådighed for arbejdsmarkedet, hvis der både er et tidsmæssigt forsørgelsesslip i den efterfølgende måned, og der samtidig er et økonomisk behov for hjælp til forsørgelse.

Det skal således først vurderes, om ydelsesmodtageren har et forsørgelsesslip i måneden efter ophørsmåneden. Herefter skal forsørgelsesslipet omregnes til et økonomisk behov for hjælp til forsørgelse. Først herefter kan der beregnes evt. supplerende hjælp.

VI. Praksis om tilbagebetaling

Listen er ikke udtømmende:

Ankestyrelsens principafgørelse 21-19 fastslår bl.a., at der ikke er ret til den bagudbetalte hjælp, når en borger overgår til en forudbetalt ydelse, f.eks. SU. Dette skyldes, at forsørgelsen er dækket af en anden ydelse. Den sociale begivenhed er derfor ophørt.

Hvis reglerne om dobbeltforsørgelse ikke kan anvendes, og hjælpen er modtaget uberettiget, skal det undersøges, om oplysningspligten er tilsidesat, eller om hjælpen er modtaget mod bedre vidende. Der kan kræves tilbagebetaling, hvis ydelsen er modtaget mod bedre vidende. Det vil sige, hvis borgeren vidste eller burde vide, at der ikke var ret til den bagudbetalte hjælp ved overgang til forudbetalt SU.

Ankestyrelsens principafgørelse 22-19 fastslår bl.a., at oplysningspligten er overholdt, hvis borgeren oplyser om ændringerne hurtigst muligt efter, at han eller hun bliver bekendt med disse, også selv om kommunen ikke kan nå at standse hjælpen eller beregne hjælpen for den aktuelle periode korrekt. Oplysningspligten er også overholdt, hvis borgeren oplyser om ændringerne på et tidspunkt,

hvor kommunen stadig kan nå at standse hjælpen eller beregne hjælpen for den aktuelle periode korrekt, selv om det ikke sker hurtigst muligt efter, at han eller hun er blevet bekendt med ændringerne. Der skal træffes afgørelse om tilbagebetaling af uberettiget modtaget hjælp, hvis borgeren mod bedre vidende har tilsidesat sin oplysningspligt omkring de forhold, der medfører en ændret ret til hjælp. Oplysningspligten er tilsidesat mod bedre vidende, hvis borgeren kan udlede af den skriftlige vejledning om oplysningspligten, at der er pligt til at give kommunen en bestemt oplysning, men borgeren ikke gør det. Det er således en forudsætning for at træffe afgørelse efter denne bestemmelse, at borgeren er blevet vejledt om sin oplysningspligt og om, hvilke typer af ændringer, der kan have betydning for hjælpen og derfor skal oplyses.

Hjælpen er modtaget mod bedre vidende, hvis borgeren i den aktuelle situation ved eller burde vide, at han eller hun ikke har ret til hjælp eller har modtaget for meget i hjælp. Er borgeren vejledt skriftligt, f.eks. om sin oplysningspligt, og kan det af vejledningen udledes, at der ikke er ret til hjælp i den aktuelle situation, har borgeren modtaget hjælp mod bedre vidende. Andre omstændigheder kan også føre til, at borgeren ved eller burde vide, at hjælpen er modtaget uberettiget. Hvis borgeren tidligere har været i samme situation, og kommunen har truffet afgørelse om ophør, fradrag eller tilbagebetaling, vil borgeren vide eller burde vide, der i en tilsvarende situation ikke er ret til hjælp.

VII. De konkrete mødesager

Vi har valgt at fremlægge 32 konkrete sager for at belyse Ankestyrelsens praksis om tilbagebetaling, når der har været indtægter, der ikke er trukket fra på udbetalingstidspunktet.

15 af sagerne optræder med 2 journalnumre, da sagen både indeholder en afgørelse om fradrag for indtægter og tilbagebetaling. 2 af sagerne er enkeltsager, der alene omhandler tilbagebetaling.

I 12 dobbeltsager og 2 enkeltsager har vi indstillet til stadfæstelse i kommunens afgørelser.

I 1 dobbeltsag har vi indstillet til stadfæstelse af at borgeren har modtaget hjælpen uberettiget, men til ændring af kravet om tilbagebetaling, fordi borgeren ikke har modtaget hjælpen mod bedre vidende.

I 2 dobbeltsager har vi indstillet til stadfæstelse af det underliggende krav om fradrag for indtægt, men vi indstiller til hjemvisning af kravet om tilbagebetaling, fordi kommunen alene har begrundet afgørelsen om tilbagebetaling med, at borgeren har modtaget hjælpen uberettiget og dermed ikke har forholdt sig til betingelsen om, at borgeren skal have modtaget hjælpen mod bedre vidende.